

Par patēriņa cenām 2023. gada septembrī

Septembrī vērojams mēnesim neraksturīgs cenu samazinājums

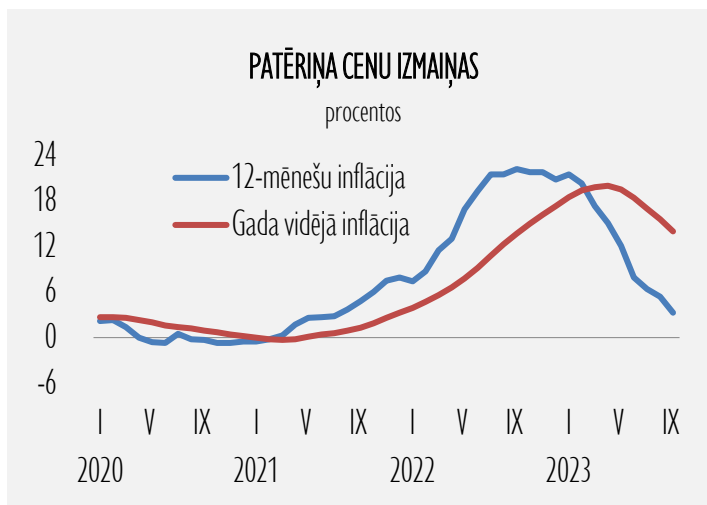
Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2023. gada septembrī, salīdzinot ar augustu, patēriņa cenu līmenis samazinājās par 0,4 %. Precēm tas samazinājās par 0,5 %, bet pakalpojumiem – par 0,2 %.

Parasti septembrim ir raksturīgs cenu kāpums, ko nosaka apģērbu un apavu cenu pieaugums saistībā ar jauno sezonas preču pārdošanu, taču šogad cenas septembrī strauji samazinājās. Straujo cenu kritumu ietekmēja valsts atbalsts sadales sistēmas pakalpojumu sadārdzināšanās daļējai kompensēšanai. Tādējādi lielākā samazinošā ietekme septembrī bija cenu kritumam ar mājokli saistītiem energoresursiem.

Valsts atbalsts, no 2023. gada 1. septembra līdz 31. decembrim mājāsaimniecībām sistēmas pakalpojumu tarifa fiksēto daļu jeb maksu par jaudas uzturēšanu samazinot par 60%, ietekmēja elektroenerģijas cenu kritumu par 19,9 %, kam bija arī lielākā samazinošā ietekme septembrī un kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,8 procentpunktiem. Neliels cenu kritums šajā grupā bija arī cietajam kurināmajam par 1,4 % un siltumenerģijai par 0,1 %.

Samazinoša ietekme septembrī bija arī cenu kritumam pārtikai par 0,3 %, kas kopējo cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu. Jāatzīmē, ka pārtikas cenu straujais kāpums pēdējos sešos mēnešos ir mitējies. Lielākā ietekme septembrī sezonālu faktoru ietekmē bija cenu kritumam svaigiem dārzeņiem un kartupeļiem, būtisks cenu kritums bija arī maizei. Savukārt lielākā palielinošā ietekme bija cenu kāpumam pienam. Jāatzīmē, ka septembrī, salīdzinot ar augustu, pārtikas produktu cenas pasaulē praktiski saglabājās nemainīgas, bet gada laikā tām bija vērojams kritums par 10,7 %. Septembrī augu eļļu, piena produktu un gaļas cenu indeksu kritums kompensēja cukura un graudaugu cenu indeksu pieaugumu. Visstraujāk septembrī samazinājās cenas augu eļļām. Cenas samazinājās visiem galvenajiem augu eļļu veidiem, ko noteica sezonāls ražošanas pieaugums lielākajās ražotājvalstīs un bagātīgas eksporta piegādes. Piena produktu cenu indekss septembrī samazinājās deviņo mēnesi pēc kārtas, cenām samazinoties visiem galvenajiem piena produktu veidiem, ko galvenokārt noteica vājais importa pieprasījums pēc tūlītējām un īstermiņa piegādēm, ņemot vērā lielos krājumus vadošajos ražošanas reģionos. Mērenāks cenu kritums bija gaļai. Cenas samazinājās cūkgaļai, putnu un aitu gaļai, ko veicināja plašas globālās eksporta iespējas, turpretim lielais pieprasījums pēc liesas liellopu gaļas importa, īpaši ASV, izraisīja cenu kāpumu liellopu gaļai. Pēc cenu krituma pēdējos septiņos mēnešos, septembrī mēreni pieauga graudaugu cenas, ko ietekmēja rupjo graudu cenu pieaugums, turpretim kviešu cenas turpināja kristies, ko noteica plašas piegādes no Krievijas. Kopumā graudaugu cenas pasaulē bija par 14,6 % zemākas nekā iepriekšējā gada septembrī. Savukārt straujš cenu kāpums septembrī bija cukura cenu indeksam, sasniedzot augstāko līmeni kopš 2010. gada novembra, ko galvenokārt noteica sausāki nekā parasti laikapstākļi Indijā un Taizemē, pastiprinot bažas par El Ninjo fenomena iespējamo ietekmi uz 2023./2024. gada ražošanas perspektīvām, kā arī augstākas naftas cenas.

Pakalpojumiem septembrī cenas samazinājās vidēji par 0,2% un kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu. Lielākā samazinošā ietekme bija cenu kritumam pārvadājumu pakalpojumiem, ko galvenokārt ietekmēja cenu samazinājums starptautiskiem lidojumiem. Noslēdzoties sezonai cenas būtiski samazinājās izmitināšanas pakalpojumiem. Savukārt lielāko palielinošo ietekmi uzrādīja augstākās un pirmsskolas izglītības pakalpojumu sadārdzināšanās.

Trešo mēnesi pēc kārtas cenas pieauga degvielai. Septembrī tās pieauga par 4,8 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,3 procentpunktiem un kam bija arī lielākā palielinošā ietekme. Cenas strauji pieauga gan dīzeļdegvielai, gan benzīnam. Arī pasaules naftas cenas septembrī turpināja strauji kāpt jau trešo mēnesi pēc kārtas – mēneša laikā vidēji par 9 %, mēneša beigās *Brent* jēlnaftas cenai sasniedzot 96 ASV dolārus par barelu, kas bija pēdējo desmit mēnešu augstākais līmenis. Naftas cenu kāpumu turpināja noteikt Saūda Arābijas un Krievijas brīvprātīgie naftas ieguves samazinājumi un paziņojumi par ieguves ierobežojumu saglabāšanu līdz gada beigām, kā arī pārējo OPEC+ valstu noteiktie naftas ieguves ierobežojumi. Krievija arī noteica ierobežojumus degvielas eksportam, lai stabilizētu savu iekšējo tirgu, savukārt ASV turpināja samazināties jēlnaftas krājumi. Tomēr bažas par globālā pieprasījuma vājināšanos izraisīja strauju pasaules naftas cenu kritumu oktobra pirmajā nedēļā, bet tās atkal pieaug pēc Hamas negaidītā uzbrukuma Izraēlai iepriekšējās nedēļas nogalē.

Apģērbiem un apaviem septembrī saistībā ar jauno rudens sezonas preču tirdzniecību cenas pieauga par 5%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni attiecīgi palielināja par 0,3 procentpunktiem.

Noslēdzoties akcijām, vērā ņemams cenu kāpums septembrī bija arī personīgās higiēnas precēm un skaistumkopšanas līdzekļiem par 5,8 %, kas kopējo cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu.

2023. gada septembrī, salīdzinot ar iepriekšējā gada septembri, patēriņa cenas pieauga par 3,3 %. Gada vidējā inflācija bija 14 %.

Arī turpmāk galvenā ietekme uz cenu izmaiņām joprojām būs saistīta ar energoresursu un pārtikas cenu svārstībām pasaulē, būs vērojama arī to pakārtotā ietekme uz rūpniecības preču un pakalpojumu cenām. Ņemot vērā saspringto ģeopolitisko situāciju un inflācijas dinamikas bāzes efektu, 2023. gadā kopumā vidējā gada inflācija paredzama 9 % robežās.